

**ҚАРОРИ
ПЛЕНУМИ СУДИ ОЛИИ ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН
№ 12**

аз 16 декабри соли 2004

шаҳри Душанбе

**Дар бораи аз ҷониби судҳо татбиқи намудани меъёрҳои Кодекси оилаи Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳангоми баррасии парвандаҳои марбут ба ситонидани алимент барои таъминоти кӯдак
(бо таъйири иловаҳое, ки бо қарорҳои Пленум аз 19 марти соли 2009, №5 ва аз 23 ноябри соли 2012, № 24 ворид карда шудаанд)**

Дар фаъолияти судҳо, ки ба хифзи ҳуқуқҳои бо қонун кафолатдодашудаи ҳуқуқҳои модару кӯдак равона карда шудааст, аз ҷониби судҳо дуруст ва сари вақт баррасӣ кардани парвандаҳои марбут ба даъвоҳои ситонидани алимент барои таъмини фарзандон, дар айни вақт иҷро намудани ҳалномаҳои доир ба ин парвандаҳо ва сари вақт андешидани чораҳо нисбат ба шахсе, ки аз пардохти маблағи аз тарафи суд барои таъминоти фарзандон муқарраршуда бадқасдона саркашӣ мекунад, аҳамияти бағоят муҳим дорад.

Таҷрибаи судӣ нишон медиҳад, ки судҳои ҷумҳурӣ парвандаҳои категорияҳои мазкурро асосан дуруст ҳал мекунад.

Бо вучуди ин, аз парвандаҳои оиди ситонидани алимент ба тариқи кассатсионӣ ва назоратӣ баррасинамудаи Суди Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон бармеояд, ки дар фаъолияти кори судҳо ба иртиботи ин наъви парвандаҳо то ҳол ҳатоғиҳое мушоҳида мешаванд, ки дар ҳолатҳои алоҳида ба нодуруст ҳал кардани парвандаҳо ва ба таъхир андохтани пардохти алиментҳо оварда мерасонанд.

Судҳо муттасил барои муқаррар намудани ҷои истикомати ҷавобгаре, ки аз ҳозир шудан ба суд саркашӣ мекунад, чораҳо намеандешанд ва дар ҳоле, ки аз хусуси ба ҷавобгар супоридани даъвати судӣ хабар надоранд, парвандаҳоро ғоибона баррасӣ мекунад.

Баъзан судҳо шахсоро, ки дар бадқасдона напардохтани маблағ барои таъминоти фарзандон гунаҳгоранд, ба ҷавобгариҳои ҷиноятӣ ҷалб намекунад.

Бо назардошти фикру мулоҳизаҳои мазкур ва бинобар аз 1 январи соли 1999 мавриди амал қарор гирифтани Кодекси нави оилаи (минбаъд КО) Ҷумҳурии Тоҷикистон, бо мақсади таъмини дурусту яххелаи татбиқи муқаррароти Кодекси нав ҳангоми баррасии парвандаҳои марбут ба пардохти алимент барои фарзандон ва бартараф намудани камбудии дар кори судҳо ҷойдошта, дар асоси моддаи 27 Қонуни конституционии Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи судҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон" Пленуми Суди Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон,-

Қ А Р О Р   Қ А Р Д:

Ба судҳо тавзеҳоти зерин дода шавад:

1.Ба судҳо тавзеҳот дода шавад, ки асоси ба суд бо талаби ситонидани алимент муроҷиат кардан - вучуд надоштани созишномаи пардохти алимент байни шахсе, ки барои пардохти алимент ўҳдадор мебошад ва алиментгиранда ё ин ки байни намояндагони қонунии ин шахсон мебошад.

Даъво оиди ситонидани алимент мумкин аст дар ҳар вақт, то он даме, ки ҳуқуқ барои алимент ҷой дорад, новобаста аз вақти ба амал омадани ин ҳуқуқ ва сабабҳое, ки аз рӯи онҳо ин даъво қаблан пешниҳод нагардида буд, пешниҳод карда шавад.

2. То замоне, ки созишнома бо тартиби бо қонун пешбинишуда бекор карда нашудааст, беътибор доништа нашудааст ё ин ки қатъ карда нашудааст, алиментгиранда аз рӯи созишнома ҳуқуқ надорад ба суд бо даъво оиди ситонидани алимент муроҷиат намояд.

3. Даъво оиди ситонидани алимент мумкин аст ҳам ба суди ҷои истиқомати шахсе, ки барои пардохти алимент ўҳдадор мебошад (ҷавобгар) ва ҳам ба суди ҷои истиқомати шахсе, ки даъво кардааст (даъвогар), пешниҳод карда шавад. Дар ин маврид даъвогарон аз пардохти боҷи давлатӣ озод карда мешаванд. Харочотҳое, ки суд бинобар баррасии парванда оиди ситонидани алимент кардааст ва боҷи давлатие, ки аз пардохти он даъвогар озод карда шудааст, ҳангоми баровардани ҳалнома оиди ситонидани алимент аз ҷавобгар рӯёнида мешаванд. Нархи даъво (талаботҳои даъвогӣ) аз рӯи маҷмӯи пардохтҳои яқсолаи алиментӣ муқаррар карда мешавад.

4. Агар аз тарафи даъвогар бо даъвои ситонидани алимент дигар даъвоҳо (масалан, дар бораи бекор кардани никоҳ, муқаррар кардани ҷои истиқомати фарзандон ва ғайра) низ пешниҳод шуда бошанд, дар ин ҳолат даъвогар аз пардохти боҷи давлатӣ оиди даъвои ситонидани алимент озод карда мешавад.

5. Даъвоҳо оиди ситонидани алимент аз падару модар барои фарзандон мумкин аст ба суд новобаста аз он, ки никоҳ байни падару модар бекор карда шудааст ё бекор карда нашудааст, оё инҳо яқҷоя ё алоҳида зиндагӣ мекунанд, пешниҳод карда шаванд, шартӣ муҳим он мебошад, ки яке аз падару модар ўҳдадори таъминоти фарзандонро иҷро намекунад.

6. Ба шахсе, ки никоҳаш бо модари кӯдак ба қайд гирифта нашудааст, даъво дар бораи ситонидани алимент танҳо ба шарте пешниҳод карда шуданаш мумкин аст, ки ҷавобгар дар китоби бақайдгирии асноди ҳолати шаҳрвандӣ падари кӯдак навишта шуда бошад, ҳалномаи ба қувваи қонунӣ даромадаи судӣ оиди муқаррар кардани падарӣ вучуд дошта бошад, ё ин ки дар баробари даъво оиди ситонидани алимент даъвогар бо даъво дар бораи муқаррар кардани падарӣ муроҷиат карда бошад.

7. Ҳангоми пешниҳод кардани даъво дар бораи ситонидани алимент аз ҷониби модари ноболиғ, ки дар никоҳ намебошад, ҳамчунин ҳангоми дар ин бора пешниҳод кардани даъво нисбати ноболиғ низ, судя бояд масъалаи барои иштирок кардан дар қор қалб намудани падару модар, шахсони ба фарзандхондӣ қабулкарда ё васиҳои даъвогар ва ҷавобгарро барои ба онҳо ёрӣ расонидан муҳокима намояд.

8. Даъвоҳо дар бораи ситонидани алимент ба фарзандони болиғи ғайри қобили меҳнати ба кумак эҳтиёҷмандбуда мумкин аст аз ҷониби худи болиғон ва агар онҳо бо тартиби бо қонун муқарраргардида шахси ғайри қобили амал эътироф шуда бошанд, аз ҷониби васиҳои ба онҳо таъиншуда пешниҳод карда шаванд.

9. Судҳо набояд қабул кардани аризаҳои даъвогиро бо он асосҳо, ки даъвогар ҷои истиқомати ҷавобгарро наредонад, рад кунанд, балки вазифадоранд бо ташаббуси худ барои муайян намудани ҷои истиқомати ҷавобгар ва ўро дар бораи рӯзи дар суд баррасӣ гардидани парванда воқиф гардонидан чораҳо андешанд. Агар бо чораҳои андешидаи суд ҷои истиқомати ҷавобгар муайян карда нашавад, суд бояд барои кофтукови ҷавобгар таъинот барорад ва нусхаи ин таъинотро барои амалӣ сохтани кофтуков ба мақомоти милиса фиристонанд.

Харочоти кофтуков аз ҷавобгар дар як вақт бо баровардани ҳалномаи судӣ ба муқобили ў оиди ситонидани алимент, рӯёнида мешавад.

10. Бо мақсади саривақт ва дуруст ҳал кардани парвандаҳои марбут ба ситонидани алимент барои таъминоти фарзандон судҳо бояд ҳангоми оморасозии парванда ба муҳокимаи судӣ ҳаракатҳои дар моддаи 153 Кодекси муҳофизатии граждании (минбаъд КМГ) Ҷумҳурии Тоҷикистон нишондодаро ба амал бароранд ва аз ҷумла аз даъвогарон яқҷоя бо ариза пешниҳод кардани:

- а) шаҳодатномаи таваллуди кӯдак;
- б) ҳуҷҷатҳоеро, ки байни тарафҳо мавҷуд будани никоҳи бақайдгирифта ё қатъ гардидани никоҳро собит месозанд;
- в) маълумотномаҳо оиди он, ки кӯдак дар таъминоти даъвогар мебошад;
- г) маълумотномаҳо аз ҷои қори ҷавобгар оиди андозаи музди меҳнати мегирифтаи ў (дар сурате, ки агар ҷавобгар қор накунад, ҳуҷҷати ин ҳолатро тасдиқкунанда, ҳамчунин

маълумотнома аз Маркази шуғли аҳоли оиди ба сифати бекор ба қайд гирифта шудани ӯ);

д)хуччате, ки дигар даромад доштан ё надоштани ҷавобгарро тасдиқ мекунад, талаб намоянд.

Дар ҳолате, ки пешниҳоди далелҳои зарурӣ барои тарафҳо мушкил бошад, суд мутобиқи дархости онҳо дар ҷамъоварӣ ва талаб карда гирифтани далелҳо мусоидат мекунад.

11. Ҳангоми баррасии парвандаҳо оиди ситонидани алимент аз падаре, ки бо модари кӯдак дар ақди никоҳи бақайдгирифта мебошад, судҳо бояд сабаби пешниҳод намудани чунин даъворо муайян кунанд. Агар маълум шавад, ки даъво бо мақсади хилофи қонун ноил шудан ба кам кардани андозаи алименте, ки аз ҷониби ҷавобгар барои фарзандон ба модари дигар пардохт карда мешавад, пешниҳод шуда бошад, судҳо бояд чунин даъвоҳоро рад кунанд.

12. Тибқи талаботи банди 4 моддаи 124 КМГ Ҷумҳурии Тоҷикистон судя ҳақ дорад аз рӯи талаби пешниҳодшуда оиди ситонидани алимент барои кӯдакони ноболиғ фармон қабул намояд, агар ин пешниҳод ба муқаррар намудани падарӣ вобастагӣ надошта бошад. Дар асоси фармони судӣ ситонидани алимент барои кӯдакони ноболиғ ба тариқи устувор мумкин нест, агар ҳаллу фасли ин масъала бо зарурияти санҷиши мавҷуд будан ё набудани ҳолатҳо вобаста бошад, аз он ҷумла, агар ситонанда далелҳои бебаҳс оиди даромад ва музди меҳнати қарздор пешниҳод накарда бошад.

Ҳангоми қабул намудани ариза дар бораи баровардани фармони судӣ, оид ба ҳуқуқ баҳс мавҷуд бошад, судя баровардани фармонро рад намуда, ба аризадиханда ҳуқуқхояшро барои пешниҳод намудани аризаи даъвогӣ бо ҳамин мазмун фаҳмонида медиҳад.

13. Ба диққати судҳо расонида шавад, ки дар сурати барои фарзандон аз падару модар гирифта натавонистани алимент, даъво оиди ситонидани алимент мумкин аст нисбати бобою бибие (модаркалоне), ки дорои маблағи кофӣ мебошанд, пешниҳод карда шавад. Андозаи алимент дар ин ҳолатҳо аз тарафи суд бо назардошти вазъи моддии ҷавобгар дар шакли маблағи устувор муқаррар карда мешавад.

Ҳалномаи суд оиди ситонидани алимент аз бобою бибӣ (модаркалон) набояд ба таври кулӣ ба вазъи моддии онҳо таъсир расонад. Агар падару модари кӯдак зинда, қобили меҳнат буда, худашон қобилияти таъмин кардани ӯро дошта бошанд, аз бобою бибӣ (модаркалон) ситонидани алимент мумкин нест.

Дар сурати ҷой доштани асосҳои зарурӣ, алимент барои таъминоти набераҳо мумкин аст ҳам аз падару модар (яке аз онҳо) падар ва ҳам аз падару модар (яке аз онҳо) модари кӯдак ё аз инҳо ва дигарҳо дар як вақт ситонида шавад.

14. Муқаррар кардани алимент барои таъминоти фарзандон, аз он ҷумла аз шахсе, ки падариашон аз рӯи аризаи яқҷояи падар ва модари кӯдак ё бо ҳалномаи судӣ муқаррар карда шудааст, бояд бо таносуби ҳиссагӣ нисбат ба музди меҳнат ба андозаи 1/4, 1/3 ё 1/2 аз маблағи музди меҳнати ҷавобгар, ки ба ӯ барои додан, баъди аз музди меҳнати ҷавобгар нигоҳ доштани андозҳое, ки нисбати вай аз рӯи музди меҳнаташ ва дигар даромадаш андохта шудаанд, муайян карда мешавад, ба амал бароварда шавад.

Номгӯи намудҳои музди меҳнат ва даромади дигар, ки аз онҳо нигоҳ доштани алимент барои фарзандони ноболиғ ба амал бароварда мешавад, бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 1 октябри соли 2004 № 407 тасдиқ, карда шудааст.

15. Андозаи алименте, ки бо қарори суд муваққатан барои фарзандони ноболиғ ситонида мешавад (моддаи 109 КО Ҷумҳурии Тоҷикистон), ҳама вақт бо ҳиссаҳо нисбат ба музди меҳнати (даромади дигари) шахсе (падару модаре), ки барои пардохти алимент ӯҳдадор мебошад, муқаррар карда мешавад. Минбаъд дар рафти тафтишоти судӣ дар сурати ҷой доштани асосҳои дахлдор андозаи алимент барои фарзандони ноболиғ аз тарафи суд мумкин аст ба маблағи устувор муқаррар карда шавад ё ин ки суд метавонад андозаи ҳиссаи алиментро ҷӣ ба тарафи зиёдшавӣ ва ҷӣ ба тарафи камшавӣ тағйир диҳад.

16. Ҳангоми ситонидани алимент ба маблағи устувор ба судҳо зарур аст дар назар дошта бошанд, ки андозаи алиментҳое, ки барои фарзандони ноболиғ аз падару модар (моддаи 83 КО Ҷумҳурии Тоҷикистон), ҳамчунин аз собиқ, фарзандхонкунандагон зимни бекор кардану беътибор донишони фарзандхондӣ ситонида мешавад, бояд дар асоси имконияти нигоҳ доштани

сатҳи ҳадди аксари дараҷаи пештараи таъминоти кӯдак бо назардошти вазъи моддию оилавии тарафҳо ва ҳолатҳои дигари қобили таваҷҷӯҳ, муайян карда шавад.

Андозаи алиментҳои аз тарафи суд ба маблағи устувор муқарраршуда бояд барои қонеъ гардонидани талаботҳои муқаррарии (ҳазинаи истеъмоли минималии) кӯдак, на ин ки барои қонеъгардонии заруратҳои номаҳдуди ӯ, кифоят кунад, сониян, он бояд дар асоси имкониятҳои модии воқеии падару модари-алиментдиҳанда бо назардошти зарурати таъминоти мавҷудияти шахсии ҳуди ӯ ва аъзои оилаи ӯ ба маблағҳое, ки пас аз пардохти алиментҳо боқӣ мемонанд, муқаррар карда шавад.

Дар ин ҳолатҳо вазъи моддии тарафҳо аз тарафи суд бо назардошти ҳамаи манбаъҳое, ки даромади онҳоро ташкил мекунанд (масалан, мавҷудияти қитъаи замини наздиҳавлиғӣ, боғе, ки аз он ҷавобгар даромад мегирад, мавҷуд будани моли қалони шохдор ва ғайраҳо), муайян карда мешавад.

Таҳти мафҳуми дигар шароитҳои қобили таваҷҷӯҳ, бояд фаҳмида шаванд: теъдоди аъзоёни оилаи алиментгиранда ва алиментпардохткунанда, ғайриқобили меҳнат будани алиментпардохткунанда, дар алиментпардохткунанда мавҷуд будани молу мулк, ки барои онҳо ситонидани маблағҳои алиментӣ мумкин аст, фарзанд музди меҳнати мустақилона дорад ва амсоли инҳо.

Суд ҳуқуқ дорад андозаи алиментро ба маблағи устувор ҳам бо ташаббуси худ ва ҳам бо талаби яке аз тарафҳо муқаррар намояд.

17. Агар нисбати ҷавобгаре, ки бо ҳалномаи суд барои фарзандон алимент пардохт менамояд, аз ҷониби модари дигар оиди ситонидани алимент барои фарзандони ӯ даъво пешниҳод шуда бошад, он гоҳ ҳангоми қонеъ гардонидани ин даъво андозаи пардохтҳо аз рӯи ҳалномаи нав бояд бо назардошти фарзандони ҳардуи модарон ва дар доираи бо қонунгузориҳои оид ба никоҳ ва оила барои ситонидани алимент муқарраргардида, муайян карда шавад.

18. Ситонидани алимент, аз рӯи қоида, бояд аз рӯзи пешниҳод намудани даъво муқаррар карда шавад. Дар он ҳолатҳое, ки даъвогар ба парванда чунин далелҳоеро пешниҳод менамояд, ки вай то пешниҳод кардани даъво барои аз ҷавобгар гирифтани алимент чораҳо андешидаасту вале онро дар натиҷаи аз супориданаш саркашӣ кардани ҷавобгар гирифта натавонистааст, вобаста ба ҳолатҳои қор суд метавонад аз ҷавобгар барои вақти гузашта, лекин дар доираи мӯҳлатҳои мурури умумии даъво, яъне мӯҳлати 3-сола, аз лаҳзаи пешниҳод намудани даъво, алимент ситонад.

Таҳти мафҳуми саркашӣ кардан аз пардохти алимент бояд аз ҷониби шахси ўҳдадор дидаву дониста, яъне бақасдона иҷро накардани ўҳдарории худ оиди пардохти алимент, аз ҷумла, рад кардани пешниҳоди шахси салоҳиятдор дар бораи бастании созишномаи пардохти алиментҳо, аз ҷониби шахси ўҳдадор пинҳон кардани ҷои қор, пинҳонкунии воридоти асли аз фаъолияти тижоратӣ ва ғайраҳо ва ба ҳамин монанд дигар ҳаракатҳо фаҳмида шаванд.

19. Агар дар як вақт бо даъво дар бораи муқаррар кардани падарӣ, талабот оиди ситонидани алимент пешниҳод шуда бошад, он гоҳ дар сурати қонеъ гардонидани даъво дар бораи муқаррар кардани падарӣ, алимент, ҳамчун бо ҳамаи парвандаҳои марбут ба ситонидани алимент, аз рӯзи пешниҳод кардани даъво муқаррар карда мешавад. Вале дар ҳолати зикргардида имконияти барои вақти гузашта ба тариқи маҷбурӣ ситонидани алимент барои таъминоти фарзандон истисно мебошад, зеро то қонеъ гардонидани даъво дар бораи муқаррар кардани падарӣ ҷавобгар бо тартиби муқарраргардида падар эътироф нашуда буд.

20. Падару модаре, ки барои фарзандони ноболиғ алимент месупоранд, мумкин аст барои иштирок намудан дар хароҷотҳои иловагӣ, ки бинобар ҳолатҳои истисноӣ (бемории вазнин, маъжубии кӯдак) пайдо шудаанд, ҷалб карда шаванд. Суд ҳуқуқ, дорад падару модарро вазифадор намояд, ки ҳам дар хароҷотҳои кардашудаи воқеӣ ва ҳам дар хароҷотҳое, ки дар оянда ба онҳо зарурат пайдо мешавад, иштирок намояд.

21. Дар ҳолатҳое, ки агар аз як ҷавобгар барои фарзандони аз модарони гуногун таваллудшуда бо якҷанд ҳалномаҳои судҳо алимент муқаррар шуда бошад андозаи он дар маҷмӯъ аз андозаи 50% муқарраршуда зиёд бошад, алиментдиҳанда метавонад нисбати ҳар қадом шахсе, ки ба ғайраи вай оиди ситонидани алимент ҳалномаи суд баромадааст, дар бораи

мутаносибан кам кардани андозаи алимент аз рӯи ҳалномаи судии мазкур даъво пешниҳод намояд.

Дар вақти баррасӣ намудани чунин даъво суд андозаи умумии алиментҳоро, ки бо ҳамаи ҳалномаҳои судҳо рӯёнида мешаванд, ба асос гирифта, андозаи нави алиментҳоро бо даъвои мазкур ба ҳар кадоме аз қӯдакҳо, ки нисбати онҳо ҳалномаҳои судҳо вучуд доранд, бо ҳиссаи дахлдори мегирифтагиашон муқаррар менамояд.

22. Агар судя дар рафти оmodасозии парванда ба муҳокимаи судӣ ё ин ки суд ҳангоми баррасии парванда муқаррар намоянд, ки ҷавобгар бо ҳалномаи суд ба фарзандони дигар алимент пардохт менамояд ё ин ки аз ҷониби ӯ бо дигар ҳуҷҷатҳои иҷроиши соири пардохтҳо ба амал бароварда мешаванд, онҳо вазифадоранд шахсони манфиатдорро барои иштирок кардан дар парванда ба сифати шахсони сеюм ба тарафи ҷавобгар ҷалб намоянд.

Агар муқаррар карда шавад, ки даъво бо мақсади беасос кам кардани андозаи алиментҳои ба фарзандони аз модарони дигар таваллудшуда пардохтшаванда ё ин ки бо мақсади ҷавобгарро аз иҷрои ӯҳдадорихои дар назди дигар шахс доштааш дур кардан, масалан, аз рӯи ҳадафи барқарор намудани зиёни расонидашуда, пешниҳод шудааст, дар ин ҳолат суд чунин даъворо рад менамояд.

23. Даъвоҳои шахсе, ки аз онҳо барои фарзандон алимент пардохт карда мешавад, дар бораи тағйир додани андозаи алиментҳо ё ин ки оиди аз пардохти онҳо озод кардан ба судҳои ҷои истиқомати ҷавобгар (ситонанда) тобеияти судӣ доранд.

Дар чунин ҳолатҳо нархи даъво аз рӯи маблағе, ки нисбат ба онҳо пардохти алиментҳо кам ё ин ки зиёд карда мешавад, лекин бо назардошти маблағи на зиёда аз яксола, муқаррар карда мешавад.

Ба чунин аризаҳои даъвогӣ алиментдиҳанда бояд нусхаҳои ба таври лозимӣ тасдиқгардидаи ҳамаи ҳалномаҳои судии эътибори қонунӣ пайдокардари, ки аз рӯи онҳо ӯ барои пардохти алиментҳо ӯҳдадор карда шудааст, замима намояд.

24. Талаботҳои тағйир додани андозаи алиментҳо мумкин аст ба судҳо ҳам аз ҷониби шахсе, ки барои пардохти алиментҳо ӯҳдадор аст ва ҳам аз ҷониби алиментгиранда, дар сурати тағйир ёфтани вазъи моддӣ ё оилавии ҳар кадоме аз онҳо, пешниҳод карда шаванд.

Тахти мафҳуми тағйир ёфтани вазъи моддӣ тарафҳо бояд ҳам бадтар ва ҳам беҳтар гардидани он, ки дар натиҷаи ба таври ҷиддӣ кам ё зиёд гардидани даромадҳои алиментдиҳанда ё алиментгиранда ба амал омадааст, фаҳмида шавад.

Тағйир ёфтани ҳолати оилавӣ, чун қоида, бо дар таъминоти алиментдиҳанда ё алиментгиранда пайдо шудани шахсе, ки аз рӯи қонун онҳо таъминоташонро ӯҳдадоранд (масалан, дар алиментдиҳанда таваллуд шудани фарзандон дар никоҳи нав, ғайри қобили меҳнат будану муҳтоҷии падару модари алиментгиранда ва ғайраҳо) иртибот дорад.

Ба дигар ҳолатҳо ё манфиатҳои қобили тавачҷӯҳи тарафҳо мумкин аст ғайриқобили меҳнат будани аъзоёни оилае, ки аз рӯи қонун тараф ӯҳдадор аст таъминоти онҳоро ҳамл намояд, ба амал омадани маъҷубӣ ё ин ки вучуд доштани беморие, ки ба давом додани кори пештара мамониат мерасонад, ба қор даромадани қӯдак ва ғайраҳо мансуб дониста шаванд.

Агар алиментҳо барои фарзандон бо ҳиссаҳо нисбат ба музди меҳнат ва (ё) дигар даромади ҷавобгар муқаррар шуда бошанд, андозаи пардохтҳо ҳангоми қонунгардонидани даъво оиди кам (зиёд) кардани андозаи алиментҳо ҳамчунин бояд бо ҳиссаҳо, на ин ки ба маблағи устувор, ба истиснои пардохти алиментҳо дар ҳолатҳои бо моддаи 83 ҚО Ҷумҳурии Тоҷикистон пешбинигардида, муқаррар карда шавад.

25. Дар ҳолати аз тарафи суд қонунгардонидани талаботи тарафи манфиатдор дар бораи тағйир додани андозаи алиментҳои қаблан аз тарафи суд муқарраргардида пардохти онҳо бо андозаи аз нав муқарраршуда аз рӯзи эътибори қонунӣ пайдокардаи ҳалномаи дар ин бора баровардаи суд ба амал бароварда мешавад.

26. Агар ба иртиботи тағйир ёфтани ҷои истиқомати алиментситонанда парванда дар бораи кам кардани андозаи алиментҳо на аз тарафи суде, ки қаблан парвандаи доир ба ситонидани алиментҳо ҳаллу фасл кардааст, баррасӣ шуда бошад, суде, ки андозаи алиментҳоро тағйир додааст, бояд нусхаи ҳалномаи худро ба суди қаблан оиди парванда ҳалнома бароварда ирсол

намояд.

27. Талаботи тарафи манфиатдор оиди бо маблағи устувор ё ин ки дар як вақт бо ҳиссаҳо ва бо маблағи устувор ситонидани алиментҳо, ба ҷои он, ки дар асоси ҳалномаи суд ва ё фармони судӣ бо ҳиссаҳо нисбат ба музди маоши (даромади) падар ё модар ба амал бароварда шавад, аз тарафи суд ба тариқи истехсолоти даъвогӣ баррасӣ карда мешавад, зеро дар ин маврид бояд масъалаи тағйир додани андозаи алиментҳо, на ин ки тағйир додани тарз ва тартиби иҷро намудани ҳалномаи суд, ҳал карда шавад.

28. Агар ҳангоми иҷро кардани ҳалномаи суд, фармони судӣ оиди ситонидани алимент кӯдаке, ки барояш алимент муқаррар гардидааст, ба тарбияву таъминоти падару модари ба ӯ алиментдиҳанда гузашта бошаду ситонанда гирифтани онҳоро рад накарда бошад, аз пардохти минбаъдаи алимент озод намудан на ба тариқи иҷроиши ҳалнома, балки бо роҳи аз ҷониби ҳамин падар ё модар пешниҳод кардани даъвои дахлдор ба амал бароварда мешавад, зеро дар асоси қонун ҳангоми ҷой доштани баҳс масъалаҳои пардохти алиментҳо ва аз пардохти онҳо озод намудан аз тарафи суд ба тариқи истехсолоти даъвогӣ ҳал карда мешаванд.

Дар сурати дар ҳолатҳои зикргардида пардохти минбаъдаи алиментҳоро рад намудани ситонанда истехсолоти иҷроиш бояд қатъ карда шавад.

29. Ҷавобгар аз пардохти қарзҳои дар ӯ баамаломата мумкин аст танҳо бо ҳалномаи суд, ки бо даъвои ҷавобгар дар бораи ҷамъ кардан ё кам кардани қарзҳои дар ӯ баамаломата бароварда шудааст, пурра ё қисман озод карда шавад.

Масъалаи ҷамъ кардан ё кам кардани қарзҳои марбут ба алиментҳо бояд аз тарафи суд вобаста аз сабабҳои узроке, ки боиси пайдо шудани қарз аз рӯи алиментҳо гардидаанд ва ҳолати молумулкии ҷавобгар ҳал карда шавад.

30. Дар он ҳолатҳое, ки аз рӯи иҷроварақаи барои пардохт пешниҳодшуда, бинобар кофтукови ҷавобгар пардохти алимент ба амал бароварда нашудааст, пардохти алиментҳо бояд барои ҳамаи давраи гузашта, новобаста аз муқаррар намудани мӯҳлати даъво, ба амал бароварда шавад.

Дар ин ҳолатҳо андозаи қарз аз рӯи алиментҳо аз тарафи суд дар асоси музди маош ё дигар даромадҳое, ки ҷавобгар дар давраи ба амал омадани қарз гирифтааст, муайян карда мешавад. Пардохт намудани чунин қарз бояд новобаста аз ба балоғат расидани шахсе, ки барои таъминоташ алиментҳо муқаррар гардида буданд, ба амал бароварда шавад.

31. Ҷавобгарии бо банди 2 моддаи 116 ҚО Ҷумҳурии Тоҷикистон муқарраргардидаи шахсе, ки бо ҳалномаи суд барои пардохт намудани алимент ўҳдадор аст, барои саривақт напардохтани алиментҳо (пардохти ҷаримаи аҳдшиканӣ, ҷуброн намудани зиён) дар ҳолати бо гуноҳи алиментдиҳанда ба амал омадани қарз, ба миён меояд. Агар қарзҳо аз рӯи алиментҳо бо гуноҳи шахси дигар, аз он ҷумла, бинобар саривақт надодани музди меҳнат, аз ҷониби банкҳо ба таъхир андохтан ё нодуруст гузаронидани маблағҳои алиментӣ ва ғайра ба амал омада бошанд, ҷавобгарии мазкурро ба зиммаи алиментдиҳанда вогузоштан номумкин аст.

32. Судҳо бояд дар назар дошта бошанд, ки хароҷотҳои барои таъминоти фарзандоне, ки бе парастории падару модар мондаанду дар муассисаҳои тарбиявӣ, табобатӣ, муассисаҳои ҳифзи иҷтимоии аҳоли ва дигар муассисаҳои дахлдор мебошанд, ба фоидаи ин муассисаҳо танҳо аз падару модар пардохт карда мешаванд ва аз дигар аъзои оила, ки нисбат ба фарзандон ўҳдадорихои алиментӣ доранд, пардохт карда намешаванд.

33. Мутобиқи моддаи 80 ҚО Ҷумҳурии Тоҷикистон маблағҳое, ки барои таъминоти фарзандони ноболиғ аз падару модар ба тариқи судӣ пардохт карда мешаванд, то ба балоғат расидани фарзандон муқаррар карда мешаванд. Лекин, агар ноболиғи барояш бо ҳалномаи суд, фармони судӣ алимент пардохт мешудагӣ то ба синни 18 солагӣ расидан бо пуррагӣ қобили амал шавад, пардохти маблағ барои таъминоти ӯ қатъ мегардад.

Дар сурати моҳиятан тағйир ёфтани ҳолати моддӣ ва оилавии тарафҳо, агар онҳо оиди тағйир додан ё бекор намудани созишномаи пардохти алимент ягон созиш накарда бошанд, суд ҳақ дорад бо аризаи даъвогии тарафи манфиатдор боназардошти манфиатҳои ҳар яке аз тарафҳо масъалаи тағйир ё бекор намудани созишномаро дида барояд.

34. Мутобиқи моддаи 103 ҚО Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳамчунин суд ҳуқуқ дорад бо талаби

намояндаи қонунии кӯдаки ноболиғ ё аъзои болиғи ғайриқобили амали оила, мақомоти васојату парасторӣ ё прокурор созишномаи ба тариқи нотариалӣ тасдиқшудаи пардохти алиментро безътибор эътироф намояд, агар шартҳои таъминоти кӯдаки ноболиғ ё аъзои болиғи ғайриқобили амали оила манфиати онҳоро моҳиятан поймол кунанд, масалан, дар сурате, ки андозаи бо созишнома муқарраршудаи алимент барои ноболиғ аз андозаи атиментҳое, ки вай метавонист ҳангоми ба тариқи судӣ пардохт кардани алимент гирад, кам бошад.

35. Дикқати судҳо ба зарурати аниқ иҷро намудани талаботи қонун доир ба протоколҳо ва ҳалномаҳои судӣ равона карда шавад. Протоколи маҷлиси судӣ бояд рафти мувофиқаи судиро пурра инъикос намуда, дар худ мазмуни аниқ ва равшани баёноти шахсони иштирокчии парванда ва намояндагони онҳо ва шохидонро дошта бошад. Дар протоколи маҷлиси судӣ ва дар қисми хулосавии ҳалнома бояд ном, номи падар ва насаби шахсони иштирокчии парванда ва намояндагони онҳо, рӯз, моҳ, сол ва ҷои таваллуди ҷавобгар ва ҷои истиқомати доимии ӯ, ҷои қор ва вазифаи ишғолкардааш, ном ва рӯз, моҳ, соли таваллуди кӯдаке, ки барои таъминоташ алимент муқаррар карда мешавад, ба таври аниқ ва пурра нишон дода шаванд. Ин маълумотҳо бояд дар асоси ҳуҷҷат-шиноснома, шаҳодатномаи таваллуди кӯдак ва амсоли инҳо ворид карда шаванд. Дар ҳалномаи суд бояд ҳатман асосҳое оварда шуда бошанд, ки аз онҳо дида шавад, ки суд парвандаро ҳал карда истода чиро ба роҳбарӣ гирифтааст ва аз ҷониби ӯ ба далелҳои дар парванда ҷойдошта чӣ гуна баҳо дода шудаанд.

36. Дар сурати бо парванда тасдиқ гардидани муносибати бевичдононаи ҷавобгар дар иҷро намудани ўҳдадорихои падару модарии худ оиди тарбия ва таъминоти фарзандон, пинҳон кардани музди меҳнат ва дигар даромад, суд вазифадор аст дар як вақт бо баровардани ҳалнома дар ин бора бо таъиноти хусусӣ ба ташкилотҳои ҷамъиятии ҷои қори ҷавобгар хабар диҳад, дар ҳолатҳои бадқасдона саркашӣ кардани ҷавобгар аз пардохти алиментҳо бошад, масъалаи бо моддаи 177 Кодекси ҷиноятии Ҷумҳурии Тоҷикистон ба ҷавобгарии ҷиноятӣ ҷалб намудани ўро ҳал намояд.

37. Варақаи иҷрокунӣ барои пардохти алиментҳо бояд на дертар аз рӯзи дигар пас аз баровардани ҳалнома навишта шавад ва аз тарафи суд барои ба амал баровардани пардохтҳо ба иҷрочии суд новобаста аз хоҳиши алиментгиранда, фиристонида шавад.

Бо талаби алиментгиранда варақаи иҷрокунӣ мумкин аст ба дасти худӣ ӯ дода шавад.

Дар бораи аз тарафи суд ба иҷрочии суд фиристонидани варақаи иҷрокунӣ суд бояд вақти супоридан ё фиристонидани варақаи иҷрокунӣ ва номи иҷрочии судро аниқ нишон дода, алиментгирандаро аз ин бобат огоҳ созад.

38. Судҳоро зарур аст дар назар дошта бошанд, ки илтимоснома дар бораи додани нусхаи дуҷуми варақаи иҷрокунӣ (дубликат) бояд дар маҷлиси судӣ бо ҳатман огоҳ намудани тарафҳо баррасӣ карда шавад.

39. Суд бояд шахсони мансабдореро, ки барои саривақт нигоҳ надоштан ё боздоштани маблағҳои ҷиҳати алиментҳо гузаронида мешудагӣ ва барои ба иҷрочии суд хабар надодани маълумотҳои дурустии саривақт аз ҷавобгар ситонидани алиментҳоро таъминкунанда гунаҳгоранд, ба ҷавобгарӣ ҷалб намояд.

Дар ҳолатҳое, ки агар ин ҳаракатҳо дар худ дорои таркиби ҷиноят бошанд, судҳо бояд масъалаи ба ҷавобгарии ҷиноятӣ ҷалб намудани шахсони гунаҳгорро ҳал намоянд.

**Раиси Суди Олии
Ҷумҳурии Тоҷикистон**

С.Фатҳиллоев

**Котиби Пленум,
Судяи Суди Олии
Ҷумҳурии Тоҷикистон**

З.Н. Азизов